

European Electoral Studies

VOLUME: 2
ISSUE: 2

Volby do Severoirského shromáždění v roce 2007

(Northern Ireland Assembly Elections 2007)

Eva Kneblová (76180@mail.muni.cz)

Abstract:

The article deals with the election of the Northern Ireland Assembly – held in March 2007. The article describes the situation before elections and the electoral system, and analyses the election results. Attention is also paid to a comparison of the support of the main political parties in the Northern Ireland Assembly Elections and House of Commons elections.

Keywords: Northern Ireland, elections, party system, STV.

1. Úvod

Severoirský stranický systém představuje z hlediska svého fungování i charakteru politických stran velice zajímavý případ regionální stranické soustavy. Na jeho novodobé podobě a směřování ke konsociačnímu uspořádání se projevila zejména mírová jednání v 90. letech, ukončená Belfastskou dohodou. Ta dala také impuls k samotnému obnovení činnosti regionálního parlamentu. Poprvé od roku 1972, kdy byl rozpuštěn, se do něj konaly volby v roce 1998, přičemž Severoirské shromáždění bylo ustaveno až o rok později. Přes řadu vládních problémů vyřešených až konečným zastavením činnosti jak vlády, tak Severoirského shromáždění Ministerstvem pro Severní Irsko, se další volby konaly až v roce 2003. Zatím naposledy rozhodovali severoirští voliči o rozložení politických sil 7. 3. 2007.

2. Stranický systém Severního Irska

Jako mezní prvky v novodobém vývoji stranické soustavy lze brát dva roky, rok 1998, kdy se konaly první volby do obnoveného Severoirského shromáždění, jako druhý pak rok 2003. Tento zlom byl klíčový pro fungování systému. Pro něj bylo od 80. let typické, že jej představovaly 4 hlavní strany tvořící samostatné póly, přičemž bylo obtížné stanovit, které z nich představovaly hlavní a které vedlejší pól (Strmiska 2005: 101). Pro fungování severoirského stranického systému je již historicky typické dělení stran ne na základě socioekonomické cleavage, ale stranická soutěž je bipolárním soupeřením protestantských a katolických stran. Další rozměr stranickému fungování dává radikálnost požadavků politických stran. Jako hlavní strany se tak profilovaly Sinn Féin (radikální nacionalistická strana), Demokratická unionistická strana (DUP, již z jejího názvu vyplývá, že požaduje setrvání v Unii se Spojeným královstvím, tato strana je radikální). Umírněnými prvky pak byly Ulsterská unionistická strana (UUP), požadující udržení postavení Severního Irska jako integrální součásti Spojeného království, a Sociálnědemokratická dělnická strana (SDLP). Tento systém charakterizovala volební soutěž v rámci unionistického x nacionalistického bloku, nikoliv mezi nimi, což vedlo k označení tohoto zvláštního uspořádání za „etnický duální stranický systém“¹.

¹ Tento pojem poprvé použil Paul Mitchell ve svém článku Party Competition in an Ethnic Dual Party System vydaném v roce 1995.

Volby v roce 2003 však s sebou přinesly změny v tomto uspořádání. Vítězem voleb se stala DUP, která tak vůbec poprvé předstihla UUP. Ta skončila druhá, co se týče mandátů, a třetí, co se týče hlasů, následována SDLP. To znamenalo změnu v konsociačním uspořádání, kdy obě populistické strany ve svém voličském segmentu předstihly umírněné, přitom UUP byla až do těchto voleb historicky nejsilnější severoirskou stranou vůbec (Strmiska 2005: 101–102). Posledním výraznějším subjektem v porovnání se zisky ostatních je Strana spojenectví (AP), pro kterou je typická její dvojkonfesnost, kterou se tak odlišuje od ostatních aktérů. Jedná se o středový subjekt, který však pro fungování stranického systému nemá větší význam.

3. Severoirská varianta STV

Ve volbách do Shromáždění Severního Irska je použit, na rozdíl od Dolní sněmovny, kde se volí relativním většinovým systémem, subtyp poměrného volebního systému, a to systém jednoho přenosného hlasu². Ten umožňuje vhodné propojení proporčního zastoupení s personalizovanou volbou. Volič nedává hlas přímo politické straně, ale konkrétnímu kandidátovi, nicméně jeho stranická příslušnost se stejně projeví po skončení sčítání při konečném rozdělení mandátů politickým stranám v jednotlivých volebních obvodech. Volební preference voličů se však v tomto typu poměrného volebního systému projeví až ve chvíli, kdy již není dále možné hlasy přenášet. Jeho výhodou zároveň je, že volič nepomůže zvolení kandidáta, kterého nechce (Havlík – Šedo – Čaloud 2004: 113). V Severním Irsku byl tento systém používán již historicky, stejně jako v Irsku. Ve 20. letech jej však nahradil systém prvního v cíli³, aby v 70. letech Severní Irsko opět přistoupilo k STV.⁴

Volby v Severním Irsku probíhají v 18 volebních obvodech. Ty jsou shodné jak pro volby do Severoirského shromáždění, tak i pro volby do westminsterské Dolní sněmovny.⁵ Volební obvody pro severoirský parlament jsou přitom všechny šestimandátové. Jejich součtem je tak dán počet volených zastupitelů, který je ustálený na čísle 108 (v severoirské variantě STV tedy nejsou přidělovány žádné

² Dále jen STV.

³ Ten způsoboval, že UUP v tomto období pokaždé vyhrála volby. Více viz Siaroff 2000: 473.

⁴ Volebním reformám ve Spojeném království se věnují webové stránky <http://www.electoral-reform.org.uk/article.php?id=54>

⁵ Jejich výčet a lokalizace viz níže.

prémiové mandáty, ani se jejich počet nemění v závislosti na demografickém vývoji jednotlivých obvodů). Minimální počet preferencí vyžadovaný pro platnost hlasu je pak v Severním Irsku, stejně jako v Irsku, jeden. To znamená, že pro platnost hlasovacího lístku stačí, aby volič vyznačil svou první preferenci. Zda určí i další pořadí, je pouze na něm. Seřazení kandidátů na hlasovacím lístku je odshora dolů, přičemž kandidáti jsou seřazeni podle abecedy, v závorce u jejich jmen je pak uveden název strany, za kterou kandidují. K přenosu hlasů dochází shora, zohledňují se pouze přenesené části hlasovacích lístků.

Otázka vhodnosti použití volebního systému STV i míry jeho proporcčnosti je pak předmětem politologických diskuzí již řadu let. Zatímco někteří autoři tento systém považují za nejproporcčnejší, jiní, mezi nimi například J. Blondel nebo M. Gallagher, jej navrhuji přiřadit k semiproporcčním systémům (Farrell 2001: 140). O míře proporcčnosti STV může leccos vypovědět následující tabulka, která demonstruje procentuální rozdíly mezi distribucí hlasů politickým stranám a jejich přepočtem na získané mandáty. Zajímavá zjištění ukazuje také porovnání se systémem FPTP, který je používán ve volbách do Dolní sněmovny britského parlamentu.⁶

Tabulka 1. Rozdíl v proporcčnosti/disproporcčnosti za použití FPTP x STV

	% hlasů 2005	% mandátů 2005	% rozdíl hlasů/mandáty 2005	% hlasů 2007	% mandátů 2007	% rozdíl hlasů/mandáty 2007
DUP	33,7 %	50,0 %	+16,3 %	30,1 %	33,3 %	+2,2 %
Sinn Féin	24,3 %	27,8 %	+3,5 %	26,2 %	25,9 %	-0,3 %
UUP	17,7 %	5,6 %	-12,1 %	14,9 %	16,1 %	+1,2 %
SDLP	17,5 %	16,7 %	-0,8 %	15,2 %	14,8 %	-0,4 %

Zdroj: www.parties-and-elections.de,
<http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>

Z tabulky č. 1 je jasně vidět, že systém FPTP nahrává oběma radikálním stranám, zejména DUP, která je schopna koncentrovat svou podporu. Na systému naopak trápí UUP, která, ač měla ještě vyšší procentní zisk než SDLP, je často ve volebních

⁶ Právě z důvodu zisku mandátů na celonárodní úrovni je srovnání vztaheno pouze na čtyři i celostátně relevantní severoirské politické strany.

obvodech předstížena oběma radikální stranami, což odpovídá trendu v poslední době, a tak často na mandát nedosáhne. Systém STV jí naopak přisuzuje ještě o něco vyšší procento mandátů, než je procento získaných hlasů, přesto rozdíly mezi ziskem hlasů a mandátů nejsou u žádné ze stran markantní.

Další metodou zjištění míry disproporčnosti volebního systému vyplývající z výše uvedených rozdílů může být Gallagherův index disproporcionality⁷. Ten v posledních volbách mírně stoupl z 2,88 na 3,12, přesto se hodně vzdaluje číslu 16,73, které odpovídá indexu disproporcionality pro poslední westminsterské volby.

4. Volby do Severoirského shromáždění v roce 2007

Volby 2007 přinesly další změnu v pořadí umístění hlavních 4 politických subjektů. DUP zopakovala svoje prvenství, kdy jí 30,1 % hlasů zajistilo 36 mandátů, Sinn Féin za 26,2 % dosáhla na 28 mandátů, a předstihla tak UUP. Ta se tentokrát umístila až na 3. místě za 14,9 % hlasů. Nejméně mandátů z těchto čtyř hlavních politických stran získala SDLP – 16 mandátů za 15,9 % hlasů.

Tabulka 2. Rozdělení mandátů po volbách 2007

Politická strana	Zisk mandátů	Zisk hlasů
DUP	36	30,1 %
SF	28	26,2 %
UUP	18	14,9 %
SDLP	16	15,2 %
AP	7	5,2 %
GP ⁸	1	1,7 %
PUP ⁹	1	0,6 %
Independent	1	3,2 %

Zdroj: <http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>

⁷ Index disproporcionality se počítá metodou nejmenších čtverců, která byla poprvé v politologii použita v roce 1989. Číselně zachycuje míru disproporcionality mezi distribucí hlasů a rozdělením mandátů. Toto číslo se v novodobých volbách reálně pohybuje od 0,26 v JAR v roce 2004 až po 30,21 v posledních albánských volbách, které se konaly v roce 2005. Více k výpočtům indexu disproporcionality viz http://www.tcd.ie/Political_Science/Staff/Michael.Gallagher/ElSystems/Docts/lsg.php.

⁸ Strana zelených.

⁹ Pokroková unionistická strana.

Jak je vidět z tabulky č. 2, kromě uvedených čtyř politických stran a Strany spolenectví se do Severoirského shromáždění dostaly ještě další dvě strany a jeden nezávislý poslanec. Nově se do poslanecké sněmovny s jedním poslancem dostala Strana zelených a stejně jako v roce 2003 Pokroková unionistická strana. O mandát naopak přišla Unionistická strana Spojeného království, a to přesto, že od posledních voleb o 0,7 % posílila (zisk 1,5).

Po volbách utvořily vládu všechny čtyři hlavní strany, jak bylo již předmětem Belfastské dohody z roku 1998. Alan Siaroff toto vládní uspořádání, kdy ve vládě vedle sebe zasedne jak radikální Sinn Féin, tak i umírnění UUP, označuje jako „nedobrovolnou koalici“ (involuntary coalition – Siaroff 2001: 476). Nenastala tak opět situace, ke které došlo po volbách v roce 2003, kdy se předseda vítězné – proti Belfastské dohodě vystupující – DUP, reverend Ian Paisley, vyjádřil, že „s teroristy (Sinn Féin) jednat nebude“. Kvůli minimálním šancím na vznik vlády proto k ustavení vlády ani obsazení Severoirského shromáždění v roce 2003 nedošlo.¹⁰ Ian Paisley tak až letos začal předsedat vládě, ve které Demokratická unionistická strana (DUP) obsadila čtyři ministerská křesla, Sinn Féin tři, UUP dvě a na SDLP zbylo poslední – desáté – křeslo. Dohoda mezi Ianem Paisleym a předsedou Sinn Féin Martinem McGuinnessem tak dala nový reálný rozměr severoirské otázce.

5. Zastoupení severoirských stran v Dolní sněmovně a regionální podpora v Severním Irsku

Podíváme-li se na úspěšnost severoirských politických stran na úrovni celého Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, v posledních volbách do Dolní sněmovny¹¹ získala, stejně jako v Severoirském shromáždění, nejvíce mandátů DUP. S devíti mandáty tak byla vůbec nejúspěšnější politickou stranou zastupující některou historickou část Spojeného království (navíc o 4 mandáty posílila oproti volbám v roce 2001). Společně s ní se do Dolní sněmovny dostaly ještě Sinn Féin (5 mandátů za 0,6 % hlasů), SDLP (0,5 % hlasů a 3 mandáty) a UUP (0,5 % hlasů a 1 mandát).¹²

Sestupujeme-li naopak z celostátní úrovně na úroveň regionů ve volbách do Národního shromáždění, jak je vidět z následujícího obrázku, nejvyšší podpora

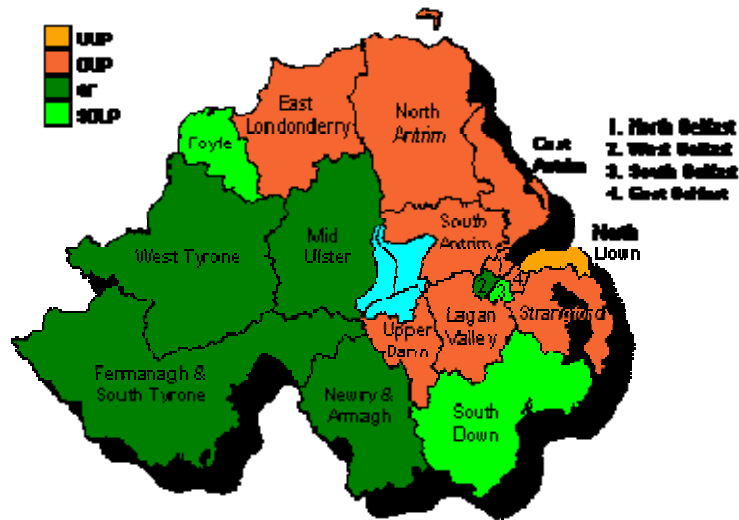
¹⁰ Více ke koaličním vyjednávání viz: <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=772>

¹¹ Ty se konaly ve dni s magickým datem 5. 5. 2005.

¹² <http://www.parties-and-elections.de/unitedkingdom.html>

určitým stranám je shlukována do územních celků, kdy jihozápad země je spíše nacionalistický, zatímco na severovýchodě je vyšší koncentrace voličů DUP. V obou případech, stejně jako v celkovém průměru, zde však významný zisk mají obě radikálnější strany. Naprostou baštou Sinn Féin je geograficky malý volební obvod West Belfast. Zde Sinn Féin získala 70 % hlasů, tím i 5 mandátů (poslední zůstala SDLP za zisk 12,2 %). Ve West Belfast je přitom podpora Sinn Féin stále velká již minimálně od nejstarších dodnes dohledatelných podrobných výsledků voleb, jimiž byly volby do Severoirského fóra v roce 1996. V nich Sinn Féin získala 53 % hlasů (4 mandáty). Od té doby její podpora v obvodu neustále – až na jednu minimální procentní výjimku – stoupá. Sinn Féin přitom dále dosahuje výrazně nad průměrem výsledky ve West Tyrone (44 % hlasů), v Mid Ulster (48 %) i Newry and Amagh (42 %, tam navíc dochází k postupnému posilování z 25,96 % v roce 1998 na 42 % v roce 2007, DUP zde v roce 2007 dosáhla pouze 13 %). DUP měla naopak rovnou polovinu hlasů v Strangforsu, téměř polovinu (49 %) v North Antrim a 48 % v Lagan Valley. Jen o 3 % nižší pak v East Antrim. Tam navíc zaznamenala na její poměry zajímavý zisk AP – rovných 16 % (více než trojnásobek průměru). Naopak nejnižší zisk v obvodech, kde přesto skončila na prvním místě, získala v Upper Bann (31 %), jen o něco méně měly shodně Sinn Féin a UUP. Více než dvojnásobné přízvi oproti průměru se těší SLDP ve Foyle – zde dosáhla 37 %, což představuje její vůbec největší zisk. V South Down je o něco nižší (31 %). Na druhém místě v obou těchto baštách SDLP skončila Sinn Féin (shodně v obou získala 31 %). Třetím obvodem, kde SDLP získala nejvyšší počet hlasů, je South Belfast, zde však na druhém místě skončila DUP (22 %).

Mapa 1. Regionální podpora severoirských politických stran

Zdroj: <http://www.ark.ac.uk/elections/>

6. Závěr

Jak se ukázalo již ve volbách v roce 2003 – a letošní volby trend potvrdily –, v Severním Irsku stoupá podpora radikálnějších politických stran na úkor umírněných v obou táborech, přičemž od minulých voleb došlo navíc k posunu v tom smyslu, že obě radikální strany se umístily na prvních dvou místech co do zisku mandátů. I přesto v roce 2007 opět došlo po přestávce trvající již od roku 2000 k ustavení vlády. Volební systém STV v případě Severního Irsku navíc umožnil v posledních volbách zastoupení sedmi stranám a jednomu nezávislému kandidátovi, přičemž zastoupení stran mimo hlavní čtyři politické síly je tak minimální (mají dohromady ani ne 1/10 mandátů), že nijak nenarušuje stranickou konfiguraci. Zároveň umožňuje poměrně různorodé zastoupení. Zajímavým účinkem severoirské varianty STV je pak nezískání mandátu v případě zisku 1,5 % oproti zisku za 0,6 %.

Seznam literatury a použitých pramenů

- Bohrer, R. E. - Krutz, G. S. (2004): *Duverger and devolution: a note on the effects of New Electoral Rules in the UK*. Electoral Studies no.23, pp. 315–327
- Farrell, D. M. (2001): *Electoral Systems: A Comparative Introduction*. Basingstoke: Palgrave.
- Havlík, V. - Šedo, J. - Čaloud, D. (2004): Systémy poměrného zastoupení. In: Chytilík, R. - Šedo, J. (eds.): *Volební systémy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, s. 104-142.
- Chytilík, R. (2005): Spojené království Velké Británie a Severního Irsku. In: Strmiska, M. a kol. (ed.): *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, s. 57-74.
- Mravinač, M. (2004): *Severní Irsko: Jaké jsou naděje na usmíření rozdělených komunit?* (<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=772>).
- Siaroff, A. (2000): *Comparative European Party Systems: An Analysis of Parliamentary Elections since 1945*. New York: Garland Publishing.
- Strmiska, M. (2005): *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus: pojetí a typologie evropských regionálních stran a regionálních stranických soustav*. Brno: Anton Pasienska.
- United Kingdom*. In: Szajkowski, B. (ed., 2005): *Political Parties of the World*, London: John Harper Publishing, pp. 610–631.

Elektronické zdroje (ověřeny k 21. 6. 2007):

BBC News - Elections 2007

(<http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>).

Electoral Reform Society (<http://www.electoral-reform.org.uk/article.php?id=54>).

Electoral Systems web site of Michael Gallagher

(http://www.tcd.ie/Political_Science/Staff/Michael.Gallagher/EISystems/index.php).

Northern Ireland Elections (<http://www.ark.ac.uk/elections/>).

Parties and Elections (<http://www.parties-and-elections.de>).

Publicistické zdroje:

V Severním Irsku vzniká společná vláda protestantů a katolíků

(http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/v-severnim-irsku-vznika-spolecna-vlada-protestantu-a-katoliku_114644_7rks4.html).

Severní Irsko dostalo novou vládu a šanci na mír (http://zpravy.idnes.cz/severni-irsko-dostalo-novou-vladu-a-sanci-na-mir-ftv-/zahranicni.asp?c=A070508_132150_zahranicni_klu).